

ШОЪЛ ТАВЫСЫ

РЕСПУБЛИКАЛЫК
ЯМАГАТ-ПОЛИТИКАЛЫК ГАЗЕТА

ГОЛОС СТЕПИ

РЕСПУБЛИКАНСКАЯ
ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

№ 14 (8702)

5 АПРЕЛЬ

2018 йыл

КИШИ ЮМА

КОБКЕК АЙЫ

1931-нши йылдан алып шыгады

АКЦИЯ

Кемерово, биз сизи мен

Устимиздеги йылдын навруз айынын 28-нши куьнинде, район маданият уйининь алдында, сол ок айдын 25-нши куьнинде, Кемерово каласындагы «Зимняя вишня» сатув

орталыгында болган от туьсуьвде оьлген аьдемлердинь эстелигине багыслап, акция озгарылды.

Акцияда район етекшилери, учреждениелерининь куллыкшылары, бала-

лар катнастылар. Аьр бирисининь колларында ак туьсли шарлар бар эди. Сол шарлар Кемерово каласында болган от туьсуьвде оьлген балалардынь ян тазалыгы, солардынь кайгыларын боьлуьв белгилери эди.

Кайгырады Кемерово каласынынь яшавшылары, олар ман бирге кайгырады савлай дуьня, сораьлар да, яваплар да бек коьп. Не куьнаси бар сонда оьлген балалардынь, олар ша сол каты куьн тыншаймага, тенълери мен бирге заманды озгармага барган эдилер. Бу куьн яшавлары аньсыздан уьзиллип, ушын дуьняга бирге кеттилер, кетти олар ман бирге мырадлар, соьнди онлаган яс янлар...

Кемерово каласынынь яшавшылары, биз сизи мен бирге кайгынъызды боьлемиз.

Г. САГИНДИКОВА.

Суьвретте: эскеруьв акция озган шакта.

НАМЫССЫЗЛЫК

Эшекке тенъ аьдемлер

Ногай район орталыгындагы халкымыздын Баьтирлер аллеясы. Аьр бир аьдемге юьык, оьрметли болган ер. Мунда киргенде ок ким де дуьня казаватын мутып, яланъ юреги мен терен сезимлерге, оьрге ымтылган оьктемликке, ярык таза мунъга толмага тийисли. Районымызга келетаган сыйлы конактар, баска регионларда, шег элдерде яшайтаган миллетимиздинь алдышы ваькиллерни, биз оьзимиз эстеликли куьнлерде басымызды иетаган топырак кесеге.

Ызгы заманларда ерли власть органлары Баьтирлер аллеясын коьр-клендирмеге онъланып, мунда сокпак, олтыргышлар, шырактар салып, сув тартып, туьрли шешекейлер оьстирмеге шалысады. Болса да сондай кыйын акка кайтаяктынь орынына кайбир намыссыз, эшекке тенъ болган аьдемлердинь аяк астына тапталады. Биринши кере де тувыл, бир неше кере! Тек яньыларда сондай кара ойлы, кир ниетли зулмылар Аллеядынь шырактарын бузып, куллык этилип оьстирилетаган шешекейлерин сувырып, урналардан кокысларын тоьгип кеткенлер. Бу не?.. Куьншилик пе, коьргенсизлик пе яде биле коьре неге ди бир затка разы тувыллыгын, карсылыгын соьйтип ясыртын кепте коьрсетуьв ме?

Булай ислер йыйы болып турганнан себепли, бизге, ямагатка да ойланмага эм каты соьзимизди айтпага керек болар. Оьзлерининь ишки дуьнясы ман айван кадирина етискен кайбир авылдастар олар ушин кара канлы соьгыста куьрескенлерди, тынышлы йьлларда белсенли иси мен районьмызды, элимизди аягына тургызган аьдемлеримизди каьпикке де санамай, олардынь бетлерине туькирип туруй!

Кайдай явап бермеге керекпиз биз сондай ислерге?

Эсимизде коьп эрекке кетпеген совет йьллары. Мунавдай тийиссизликлер бек сийрек бир арада бола калса, баьри ис коллективлеринде де йыйылар озгарылып, сол исти каты айыплаганлар. Мектеблердеги балаларга да билдирилген эм сондай намыссызлыкты эткенлер ким экени белгисиз болса да бетлевге йоьлуктырылган. Сол ислерди эткенлерди ясап, «Комсомольский прожекторга» да салганлар. Яныннан озганлар соны окып, сонда ясалганларга селеке эткенлер. Ол заттынь тербиялав ягы да бар эди. Бизде эндиги сондай тийиссизликлер йыйы болатаган болса, ол заман ямагатымыз сав тувыл, йолдастар. Эм бизге бу яктан уйкен куллык юритуьв керегеди. Яслар, балалар, ата-аналар ман. Яньыларда газета-мыздын 1-нши марттагы номеринде Терекли-Мектеб авыл яшавшысы Зуба-

ир Аджибаевтинь «Тарих эм табият байлыгымызды саклайык» деген макаласында тувра соннынь акында да айтылган. «Яслар, балалар арасында тийисли тербиялав ислери осал юритилуьвден себеп, парктынь олтыргышлары, шырактары, яс тереклери сындырылып заяланадылар... Бу маьселеди шешуьв биринши орында болмага керек, неге десе танълагы куьн яслар шешееклер бизим баьри де сораьларымызды», – деп бередитувз насихатын ясуьйкенимиз.

Соны ман бирге бу эрши ислерге район иш ислер боьлиги де маьне бермеге керегин эске саламыз. Алдынгы йьлларда патруль куллыгы юритилетаган эди, аьли сондай ис койылган ма?

А бугуьн ушин бизге Баьтирлер аллеясына видеокамералар салмага яде куьзетшилер сама тутып турмага туьседи...

М. ЮНУСОВ.

Кутлавлар

Тарумов эм Ногай районларынынь аьскер комиссариатынынь сыйлы куллыкшылары, ветеранлары!

Сизди сондай ийги ис байрамынъыз бан кутлаймыз. Сиз бизим данъклы армиямыздынь басы деп дуьрыс айтылган, неге десе сизинь куллыгынъыз бан Савытлы куьшлердинь сырасы яньыртылуьвы эм кепленуьви байланысты. Сизинь яваплы, маьнели эм намыслы исинъиз Тувган Аталыгымызды саклавга, оннынь коршаланув тармагын беркитуьвге эм оьрлентуьвге каратылган.

Сизге, оьрметли аьскер комиссариатынынь куллыкшылары, алдынъызга салынган ис тапшырмаларынъызды толтыруьвда уьстинликлерди, ийги призывниклерди, берк ден савлыкты, аьеллеринъызге наьсинти эм тынышлыкты йораймыз!

«Ногайский район» МО администрациясынынь

аькимбасы

М. АДЖЕКОВ.

«Ногайский район» МР Депутатлар йыйынынынь

председатели

Р. НАСЫРОВ.

* * *

Тарумов эм Ногай районларынынь военкоматларынынь сыйлы куллыкшылары!

Сизди ак юректен кеспи байрамы, Россияда военкоматлар туьзилгенли 100 йыллык пан ак юректен кутлайман.

Бугуьн военкомат – элимиз, район Администрациясы эм яшавшылары арасын байланыстыруьвы ер. Сиз мобилизацияга аьзирлик коьруьв эм оны озгарув ман, граждандларды аьскерлик службасына шакыруьв, керидеги аьскершилерди социаллык яктан коршалав ман байланыслы сораьларды толтырасыз. Сиз яваплысыз ясларды аьскерлик службасына аьзирлев эм аьскерлик службасынынь сыйын коьтеруьв бойынша. Сиз ийги толтырасыз оьзинъиздинь аьскерлик борышынъызды, оькиметтинь коршаланып болатаган аьрекетин бардыруьв эм Ногай район ясларын аьскерлик-патриотлык яктан тербиялав ман байланыслы коьп сораьларды пайдалы аьлде шешесиз.

Яс граждандларды аьскерлик службасына аьзирлев бойынша яваплы исте сизге армаганда да уьстинликлер йорайман. Берк ден савлыкты, аьел наьсибин эм онъайлыкты йорайман.

ДР «Тарумовский район» МР администрация

аькимбасы

А. ЗИМИН.

* * *

Тарумов эм Ногай районларынынь военкоматлар боьликлерининь сыйлы куллыкшылары эм ветеранлары!

Сизди кеспилик байрамы ман кутлайман.

Военкоматлардынь тарихи бизим элимиздинь Савытлы куьшлерининь оьрленуьви эм коршаланып болувлыгын беркитуьв мен уьзилгисиз байланысты.

Бугуьнге военкомат боьлигининь байыр сырасы граждандларды тийисли эм контрактлы аьскерлик службасына аьзирлев эм шакыртуьв бойынша, армия сырасында ясларды куллык этуьвге, аьскерлик окув ошакларына туьсуьвге аьзирлев бойынша, аьскерлик службасыннан босатылган аьскершилерди пенсионлык яктан эм социаллык канатлав бойынша коьп сораьларды шешеди.

Иске яваплылык пан караь, борышка алаллыгы эм аьдет-йорыктарына алаллыгы военкомат куллыкшыларына салынган борышларды пайдалы толтырмага эм оьсип келеяткан несилди аьскерлик-патриотлык тербиялав эм Элимиздинь сенимли коршалавшыларын аьзирлев бойынша исти белсенли юритпеге эп бередит.

Сизге берк ден савлыкты, онъайлыкты, танълыкты эм тынышлыкты, яньы кеспилик уьстинликлерди йорайман.

Тарумов эм Ногай районлары бойынша

аьскерлик комиссар

А. МЕЛЬНИКОВ.

ИС СЫРАГЫЛАРЫ

Патшалык эм муниципаллык ярдамларын – аьр аьдемге

Янъыларда «Ногайский район» МО администрациясында Терекли-Мектеб авылдагы Ногай району бойынша «Дагестан Республикасында патшалык эм муниципаллык ярдамларын бере-таган коьп функционаллы орталык» деген Дагестан Республикасынын патшалык автономлы учреждение филиалынын озган 2017-нши йылда эткен ис аьрекет акында эсап берувви тынъланган.

Филиалдын куллык этуви аркасында 2017-нши йыл узагын-да буйым битируув акында 20162 аьризе алынган, солардын 18014-и толтырылган. Айтпага, Дагестан Республикасы бойынша патшалык регистрация, кадастр эм картография бойынша федераллык службасынын управлениесинин 3576 буйымы битирилген. Тагы да:

- Дагестан Республикасы бойынша Россия пенсионлык фонд-нынъ боьлигининъ 1619 буйымы;
- Муниципаллык образование администрациясынынъ – 1308;
- Дагестан Республикасы бойынша иш ислер министерствосы-нынъ – 1161;
- ДР Куллык эм социаллык оьрленуув министерствосын-ынъ – 652;
- ДР бойынша Россия федерал-лык налог службасынынъ управле-ниесининъ – 497;
- ДР Билимлендируув министр-ствосыннынъ – 213 буйымы.

Оьткен 2017-нши йыл ишинде бизим курьер-межевиктинъ юрит-кен оьшвевлерининъ сырагылары бойынша меканлар, курылыслар, уйлер яде аьли де битпеген куры-лыс объектлерининъ 300-ден артык межевой планлары эм 200-ден артык техникалык планлары аьзирленген.

Бизим орталыктынъ юри-сти коьгалмайтаган авыр мекан-ды сатув-алувга 87 келисуув туьз-ген, 7 эгинши-фермер хозяйстволарын эм 13 байыр предприниматель-лерди регистрация эткен. Киши эм орта предпринимательство субъект-лерин колтыклав ниет пен «Киши эм орта предпринимательстводы оьрлентуув бойынша федераллык корпорация» деген АО 113 ярдамы этилинген.

Баьриси быттыр патшалык ярдамлары порталында биз 48798 гражданларды регистрация эткен-миз.

Турак уй эм коммуналлык буй-ымларынынъ акын тоьлев уьшин субсидиялар алмага деп келген 39 гражданлардынъ ислери бойынша карарлар кабыл этилинген.

Оьткен 2017-нши йылда биз битиретаган буйымлар саны ягын-нан коьп туьрленислер болган, соларга янъы коммерциялык буйым-лары да коьсылган:

- газобаллон алатларын (ГБО) регистрациялав уьшин документ-лерди аьзирлев;
- муьлк налог вычетын алув уьшин документлерди алув.

А. МЕНГЛИГУЛОВ,
Ногай району бойынша ДР МФЦ филиалынынъ етекшиси.

Уйгынлав комитети туьзилген

Быйыл ногай шаири, СССР Язувшылар союзынынъ агза-сы, ДАССР Ленинши комсомол атындагы республикалык пре-миясынынъ лауреаты Кадрия Темирбулатова тувганлы 70 йыл толады.

Кадриядынъ мерекесине багысланган шараларга аьзирлик коьруув эм оларды озгарув уьшин «Ногайский район» МО админи-страция аькимбасынынъ распоря-жениеси мен тоьмендеги сырада уйгынлав комитет туьзилген:

Аджеков М.К. – «Ногай-ский район» МО администрация аькимбасы, уйгынлав комитети-нинъ председатели.

Ярлыкапов Б.А. – «Ногай-ский район» МО администрация аькимбасынынъ ямазат кавыф-сызлыгы бойынша орынбасары, уйгынлав комитетининъ предсе-дательнинъ орынбасары.

Уйгынлав комитетининъ агзалары:

Аджибайрамов З.К. – «село Терекли-Мектеб» СП МО аьким-басы (соьилесуьвге коьре).

Абубекерова С.К. – «Орталык район китапханасы» МКУ дирек-торы, Район кыскажылар сове-тининъ председатели.

Акимова А.А. – «Кадрия атындагы Терекли-Мектеб мек-теби» МКОУ директоры.

Башантавова Н.Н. – «Ногай-ский район» МО администрация-сынынъ архив соравлары бойынша бас специалисти.

Джумакаев Б.А. – ДР-нынъ «Ногай оькимет драмтеатры» ГБУ художестволык етекшиси (соьилесуьвге коьре).

Кожаева Э.Ю. – ДР-нынъ «Шоьл тавысы» республикалык ямазат-политикалык газетасы-нынъ редакциясы» ГБУ бас редак-торы (соьилесуьвге коьре).

Кожаев М.Я. – ДР-нынъ «Шоьл тавысы» республикалык ямазат-политикалык газетасы-нынъ редакциясы» ГБУ куллык-шысы, шаир (соьилесуьвге коьре).

Караянов С.А. – «Халк яра-тувишылыгынынъ орталыгы» МКУ директоры.

Отегенова К.Ю. – «Ногай-ский район» МО администрация-сынынъ билимлендируув боьлиги-нинъ етекшиси.

Сантов Э.С. – «Ногайский район» МО Ямазат палатасы-нынъ председатели.

Сарсеев С.А.А. – «Яслык» МЦ МКУ директоры.

Уразакаев В.Я. – РФ Журна-листлер союзынынъ агзасы, суьврет-ши, Кадрия ман бирге окыган.

Шандавова Т.Н. – «Ногай-ский район» МО администрация ислери мен управляющий.

ТОКТАС

Туьрленислер киргистилген

Янъыларда «Ногай-ский район» МО админи-страциясынынъ аькимба-сынынъ 2017-нши йыл-дынъ 3-нши ноябриндеги 210-ншы номерли токта-сына туьрленислер кирги-стилуьви акында токтасы кабыл этилинген. Сол ток-таска коьре, «Ногай райо-нында «ЮНАРМИЯ» деген Савлайроссиялык аьскер-патриотлык ямазат коьзга-лысынынъ Ногай району-да ерли боьлигин туьзуув акында» деп аталган 2017-нши йылдынъ 3-нши ноя-бриндеги 210-ншы номерли токтасынынъ 1-нши номер-ли приложенииси тоьмен-деги редакциясы ман бер-китилген.

«ЮНАРМИЯ» деген Савлайроссиялык аьскер-патриотлык коьзгалысы-нынъ ерли боьлик штабы-нынъ

СЫРАСЫ

Штабтынъ етекшиси:
Бекмурзаев Б.К. – «Ногайский район» МО администрациясынынъ билимлендируув боьлиги-нинъ методисти.

Штабтынъ агзалары:

Хадизов В.Р. – *Тарумов эм Ногай районларынынъ аьскер комиссариатынынъ граьжданларды аьскериш-лик куллыгына шаькуьр-ды аьзирлев боьлигининъ начальниги (макулласувга коьре).*

Ханов М.Ю. – *«Шоьл тавысы» республикалык газетасынынъ политика эм аграрлык секторынынъ боьлик редакторы (макул-ласувга коьре).*

Сарсеев С.А.А. – *«Яслык» МЦ МБУ дирек-торы.*

Култаев С.М. – *Афга-нистан ветеранларынынъ Россия Союзынынъ Ногай боьлигининъ председатели.*

Акимова А.А. – *«Кадрия атындагы Терекли-Мектеб орта билимлендируув мек-теби» МКОУ директоры.*

Ярикбаева К.Д. – *«А.Ш..Джанибеков атын-дагы Терекли-Мектеб орта билимлендируув мектеби» МКОУ директоры.*

Курманбаев А.М. – *«ДЮСШ № 1» ДОД МКОУ директоры.*

Бекмурзаев К.А. – *«ДЮСШ № 2» ДОД МКОУ директоры.*

ШАРА

Ясларды кеспи сайлавга онълап

Дагестан Республикасынынъ ис министерствосынынъ буйрыгын толтыра келип, халкты иске ерлестируув орталыклары районларда эм калалардагы орта билимлендируув ошаклары-нынъ выпускниклерин кеспи сайлавга онълав, ясларды патриотизм яктан тербиялав ниет пен «Бар сондай кеспи – Тувган Элди коршалав» деп аталган юмалык озгарганлар. Сонынъ санын-да «Ногайский район» МО администрациясындагы ДР ЦЗН ГКУ куллыкшылары Шумлелик авыл орта мектебинде соьйтип аталган шарады аьзирлеп оьткергенлер.

Бу шарада мектебти быйыл окып кутараяткан класслар окув-шылары катнастылар. Шарады «Ногайский район» МО адми-нистрациясындагы ЦЗН ГКУ директоры Р.Такташев ашты.

Оннан сонъ «Бар сондай кеспи – Тувган Элди коршалав» деген темага район ЦЗН кул-лыксыз гражданларды кеспи яктан окытув эм кеспи бойынша консультация беруув бойынша инспекторы И.Сахтаева доклад этти. Мектеб выпускниклери кеспи сайлав акында тема бой-ынша анкеталарды толтырды-лар, аьскер кесписине, патри-отизмге багысланган ятлавлар оқыдылар.

Окувшылар алдында «Ногай-ский район» МО администрация-сынынъ ясы етпегенлер эм олар-дынъ ыхтыярларын яклав исле-ри бойынша комиссиясынынъ

секретари З.Аджиманбетова, сонынъ «Яслык» деген орталы-гынынъ яс-явка эм туризм исле-ри бойынша боьлигининъ спе-циалисти А.Арсланов, Шум-лелик авыл мектебининъ класс етекшилер, мектеб директоры О.Шахбанов шыгып соьиледи-лер. Ногай район ЦЗН куллык-шылары выпускниклерге оьзле-рининъ насихат соьзлерин айт-тылар. Олар солай ок бу шарада «Ногайский район» МО админи-страциясынынъ яваплы куллык-шылары катнасканы уьшин олар-га разылыгын билдиредилер.

М. ЮНУСОВ.

Суьвретлерде: шарадан коь-ринислер.

ЕРЛИ САМОУПРАВЛЕНИЕ

РЕШЕНИЕ
16-ой СЕССИИ СОБРАНИЯ ДЕПУТАТОВ МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА
«НОГАЙСКИЙ РАЙОН» РЕСПУБЛИКИ ДАГЕСТАН 6-го СОЗЫВА
21 марта 2018г.
№ 66
Об отчете Главы администрации МО «Ногайский район» за 2017 год

Заслушав и обсудив отчет Главы администра-
ции МО «Ногайский район» Аджекова М.К. за 2017
год, Собрание депутатов МР «Ногайский район»
Р Е Ш И Л О:
1. Признать работу Главы администрации МО
«Ногайский район» за 2017 год удовлетвориель-
Председатель Собраниа депутатов МР «Ногайский район» Р. Насыров.

РЕШЕНИЕ
16-ой СЕССИИ СОБРАНИЯ ДЕПУТАТОВ МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА
«НОГАЙСКИЙ РАЙОН» РЕСПУБЛИКИ ДАГЕСТАН 6-го СОЗЫВА
21 марта 2018г.
№ 67
Об отчете начальника ОМВД России по Ногайскому району

Заслушав и обсудив отчет начальника ОМВД
России по Ногайскому району подполковника поли-
ции Койлубаева А.И., Собрание депутатов МР
«Ногайский район»
Р Е Ш И Л О:
1. Отчет начальника ОМВД России по Ногайско-
му району подполковника полиции Койлубаева А.И.
принять к сведению.
2. Отметить, что ОМВД России по Ногайско-
му району в 2017 году проводилась определенная
работа по выявлению, раскрытию правонарушений,
обеспечению безопасности граждан и охране обще-
ственного порядка на территории района.
3. Рекомендовать начальнику ОМВД России по
Ногайскому району:
- улучшить деятельность участковых уполномо-
ченных полиции, усилить их взаимодействие с Гла-
вами сельских поселений, обеспечивать безопас-
ность граждан и охрану общественного порядка на
Председатель Собраниа депутатов МР «Ногайский район» Р. Насыров.

РЕШЕНИЕ
16-ой СЕССИИ СОБРАНИЯ ДЕПУТАТОВ МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА
«НОГАЙСКИЙ РАЙОН» РЕСПУБЛИКИ ДАГЕСТАН 6-го СОЗЫВА
21 марта 2018г.
№ 68
О внесении изменений в бюджет МО «Ногайский район» на 2018 год

Заслушав и обсудив информацию главного спе-
циалиста финансового отдела администрации МО
«Ногайский район» Кидирниязовой А.Р., Собрание
депутатов МР «Ногайский район»
РЕШИЛО:
1. Внести соответствующие изменения в доход-
ную и расходную часть бюджета МО «Ногайский
район» согласно приложениям №№ 1,2,3.
Председатель Собраниа депутатов МР «Ногайский район» Р. Насыров.

Сведения о численности муниципальных служащих по МО СП «село Червленные Буруны»
и фактических затрат на их содержание за I квартал 2018 года.

Table with 4 columns: № п/п, наименование должности, кол-во, за I квартал, за I квартал. Rows include: 1. Глава МО, 2. секретарь, всего: 2.

Глава МО СП «село Червленные Буруны» Арсланов А.М.

Сведения о численности муниципальных служащих администрации
МО СП «сельсовет Арсланбековский Ногайского района РД
с указанием фактических затрат на их содержание за I кварталы 2018 г.

Table with 13 columns: № п/п, наименование должностей, к-во шт.ед., денеж. вознагра., ежемесеч. ден. вознагра, должност.оплад, Оклад за кл. чин, ежемесячные дополнительные выплаты (За выслугу, за осо-бые усл., премии за вып. особ.ых усл., ежемесеч. ден. поощрения), районный коэффициент, Итого за 1 месяц, Итого за I-III квартал. Rows include: 1. глава поселения Кульдиев Алибек Исламалиевич, 2. зам(секретарь)главы МО – Асманбетова З.К.

Глава администрации МО СП «сельсовет Арсланбековский» А.И.Кульдиев

Сведения о численности муниципальных служащих администрации
МО СП «сельсовет Карагасский» Ногайского района РД
с указанием фактических затрат на их содержание за I квартал 2018 г.

Table with 13 columns: № п/п, наименование должностей, к-во шт.ед., денеж. вознагра., ежемесеч. ден. вознагра, должност.оплад, Оклад за кл. чин, ежемесячные дополнительные выплаты (За выслугу, за осо-бые усл., премии за вып. особ.ых усл., ежемесеч. ден. поощрения), районный коэффициент, Итого за 1 месяц, Итого за I-III квартал. Rows include: 1. глава МО –Мамаев К.З, 2. Зам. Главы (секретарь) МО – Аджигельдиева А.А.

Глава администрации МО СП «сельсовет Карагасский» К.З.Мамаев

Приложение № 1 к решению сессии
МО «Ногайский район» « » март 2018г №

Направить остаток субсидии на 1 января 2018 г.
Table with 4 columns: № п/п, Наименование показателя, Код расхода бюджетной классификации, Сумма (руб). Rows include: 1. Глава МО, 2. Депутаты представительного органа, 3. Аппарат администрации, 4. Глава администрации, 5. Дорожные фонды, 6. Аппарат культуры, 7. Аппарат ФК и спорта, 8. Доплаты к муницип. пенсиям, 9. Школы, 10. Детские дошкольные учреждения, 11. Аппарат образования, 12. Итого.

Приложение № 2 к решению сессии
МО «Ногайский район» « » март 2018г №

Уточнить расходную часть бюджета
муниципального района «Ногайский район» на 2018 г.

Table with 4 columns: № п/п, Наименование показателя, Код расхода бюджетной классификации, Сумма (руб). Rows include: 1. МКУ «ДШИ» им С.Батырова, 2. МКУ «Центр народного творчества», 3. МКУ «Центральная районная библиотека», 4. МКУ «ХТО», 5. МУ «Собрание депутатов МО «Ногайский район» РД», 6. Аппарат администрации, 7. МКУ «Централизованная бух-я администрации», 8. МКУ «ХТО», 9. МКУ «Центр народного творчества», 10. МКУ «УСХ», 11. МКУ «ЕДДС», 12. МКУ «Яслык», 13. Итого.

Приложение № 3 к решению сессии
МО «Ногайский район» « » март 2018г №

Направить остаток по налогам на 1 января 2018г.

Table with 3 columns: № пп, Наименование показателя, Код расхода бюджетной классификации, Сумма (руб). Rows include: 1. МКУ «Кунбатарская СОШ», 2. МКУ «ХТО», 3. «Комплексная программа противодействия идеологии терроризма и экстремизма» в МО «Ногайский район» РД на 2018-2020г. в том числе 1)Администрация МО «Ногайский район» 2)Отдел образования, 3)МКУ «Яслык», 4)МКУ «ЦРБ», 5. МУ «Собрание депутатов МО «Ногайский район» РД», 6. Итого.

АБРЕКЕТШИ

Иси мен баскаларга коьрим

Расул Асай увылынынъ бала шагы Дагестан Республикасынынъ Тарумов районнынъ Александр-Невский авылында озды. Бу авылда ногайлар эм терский казаклар бирге яшайдылар эм бир ниет пен, бир мырат пан ислейдилер. Расул Асай увылынынъ балалыгы дайым йлы эскеруувлер мен байланыслай. Йлы соьзлер мен эскереди озининъ окув мектебин, оннан сонъ Ново-Георгиев авылында окыган йылларын, суьйikli окутувшыларын Лидия Васильевна Герасимовады, Тамара Васильевна Чукаевады, Илларион Миронович Грибоедовты. Яс кедеге оз халкынынъ байлыгын, тарихине суьйимди оьстирмеге сол окутувшылар уьйкен уылисин косканлар.

Онынъ атасынынъ аты – Асай Токтарбий увылы. Ол Ленин атындагы эм Дружбы народов орденлерининъ кавалери болады. Асай Токтарбий увылынынъ аты А-Невский станицада орамга аталган, а мектебинъ музейинде онынъ ис абрекети, йигитлиги акында кызыклы макалалар таппага болады.

Расул Асай увылы кайдай йлы соьзлер мен хабарлайды озининъ кардаштуганлары акында: «Биз аьелде ети аьдем. Анам каты аьдем эди, маскаралап биз ога «прокурор» деп кылыгына коьре айтатан эдик, а атам болса – юмсак эм акыллы. Калай куьшли тетем Арузатты суьетаган эдим, неге десе ол бизди яшавда керек коьп затларга уйретти эм асырады. Атам тийисли тыншаювга шыккан заманда, ога меним Зейнадин акам домбыра савгалады. Кеш мезгилде, конаклар келген заманларда, атам колына домбырады алатан эди. Кулагымда шалынып калган саз...».

– Окуйтаган заманда, мен мектебинъ яшавында бек белсен катнасаган эдим. Уьйкен окувга туьспеге заман келгенде, атам мени мен оз ойлары ман боьлисти, акшасы да аз экенин, аьел сакламага керек экенин де айтты. Эм мен Краснодар каласынынъ маданият институтына окумага туьстим. Ама уьйкен суьйиниш пен студент яшавына кирип кеттим. Язда болса, студент отряды ман белсенли катнасаган эдим. Оннан сонъ коьп йолдасларым коммерсант болып, яде болса, оз куллыкларын авыстырганын билдим. Ама аз аьдем халкымызда маданият куллыкшылары болып калды, – деп эскереди Расул Асай увылы.

Болса да Расул Асай увылы оз куллыгын тасламады, янын берип иследе. Окувды 1989-ншы йылда кутарып, ол оз исин республика бойынша халк яратувшылыгынъ уьйинде фольклор эм аьдетли маданият боьлигинде баслады. Бу куллыкта Расул Асай увылы озин тек ийги яктан коьрсет-

ти. Эм оннан сонъ бу боьликти етекшиледди. Коьп миллет яшайтаган Дагестанда бир яктан терроризм де карсы турган заманда, Расул Асай увылындай аьдемлер мен республикада коьп туьрленислер болдылар. Онынъ катнасувы ман савлайроссиялык эм халклар ара фестиваллер, ярыслар, байрамлар озгарылатаган эдилер.

Расул Шугаипов Махачкалада оьткен «Горцы» деген халклар ара фестиваль проектининъ эм «Ногай Эл» деген халклар ара ногай маданияты бойынша фестивалининъ авторы болады. Сол фестиваллер Дагестаннынъ бай фольклорыннынъ, йырларыннынъ, биовлерининъ, аьдетлерининъ, айтувларынынъ байлыгын коьрсетилер. Оз куллыгын суьйип, ол коьп фольклор-этнографиялык экспедицияларында катнасты. Дагестанды туьрли яктардан коьрди. Сол куллыктынъ ызы – фольклор-этнографиялык, билдирув-методикалык макалалар эм йыйынтыктар йыйналып баспаланды. 1990-ншы йыл Расул Асай увылы РДНТ-да озин коьрсетип, «халк маданиятынъ оьрлендирув эм саклав бойынша» деген боьликти туьзеди. Бу боьликке белгили ногай аьдемлери, айтпага, халк йырлавышысы Асият Кумратова, профессор Даниял Кидирниязов, суьвретши Мина Аджимурзаева, язувшы Анвар-Бек Култаев эм баскалар кирдилер. Расул Шугаипов коьп йыллардан бери республикадынъ яшавында катнасады. Ол Москва, Великий Новгород, Уфа, Баку калаларында оьткен халклар ара фестиваллерде ортакшылык этти.

Ама яшавда баьри зат та биз суьйгендей бола ма? Бакты Шугаиповларга Астрахань каласына кетпеге буйырды. Баьри зат та калды Махачкалада, суьетаган куллыгы да. Мунда ол Дагестаннынъ ат казанган куллыкшысы деген сыйлы атына да тийисли этилген эди. Ол озин Астрахань каласында да тапты. 2006-ншы йылдан алып бу куьнге дейим, Астрахань каласында илмиметодикалык орталыгынынъ информационлык боьлигин эм профсоюзды басшылайды. Коьп соравларды яваплы толтырмага шалысады. Онынъ макалалары коьплеген журналларда баспаланып шыгадылар. Оз куллыгын миллет-маданиятлык ямагатлары ман, туьрли коллективлери мен юритеди, оларга керекли ярдамын этип келеди. Озининъ интернет-журналын да бардырады. Сол журналда Астрахань каласынынъ коллективлери кайсы ярысларда, фестиваллерде, конференцияларда катнасаганын билдиреди. Озининъ халкы уьшин яны авыруйтаган Расул Шугаиповтынъ яшавында АРОО «Эдиге» деген ногай маданиятынъ яслык орталыгы да маьнели орынды алады. Озининъ бос заманында, ол Астрахань областиндеги ногай авылларын айланады, олардынъ тарихин, яшавын, аьдетлерин йыйнайды. Область бойынша озгарылган «Аьдетлердинъ тири йиби» деген ярысында биринши орыннынъ иеси болды.

Расул Асай увылы озининъ минсиз иси уьшин Знак отличия, Дагестан Республикасы бойынша патшалык советининъ, Дагестан Республикасынынъ эм Астрахань областининъ туризм эм маданият министерство-сынынъ Сый грамоталары ман савгаланган.

Аьелинде ян косагы София ман татым яшайды, кызы Карина ман кедеси Асайды оьстиредилер.

Расул Асай увылын янъыларда оьткен маданият байрамы ман кутлайман эм баьри ийги затларды йорайман.

Дженетхан ДЖУМАЕВА,
Караишай-Шеркеш оькимет университетининъ тарих боьлигининъ аспиранты.

Суьвретте: Расул Шугаипов.

ЯСУЬЙКЕН

Онынъ бактысы емисли бавдай

Аьел неден басланады? Эки яс кол ысласып юргени мен ме, яде эки юрек косылып, бир мекан туьзип яшаны ман ма?

Аьне соьйтип, бир неше йыллар артта Патимат-абай эрге шыгып яшап баслаганда, ога тек он доьрт яс толган эди. Соннан бери неше сувлар акты, неше йыллар оздылар.

Бу куьнлерде Патимат-абай Карамурзаевлердинъ уьйкен аьелининъ тетейи эм ясуьйкени. Эртегилердегиндей болып, ол уьшинши кедесининъ аьели мен яшайды. Патимат-абай оззи асылы ман Терновка авылынан болады. Ата бир аданасы Кизляр калада яшайды. Олар бир-бирине аьрув катнасадылар.

Эри Арслан аьскер сырасында эр борышын толтырып, Ленин атындагы колхозда ислеп баслайды. 1954-нши йылларда яшав тыныштувдыл эди. Болса да экеви де яшавга талап этип, бес баладынъ ата-анасы болып, бесевин де оьстирип, аяк уьстине салдылар. Тунгыш аьвети Курпаш (Куруптурсын) Молочный деген ерде туган. Аьли ол авылда мадарлы деген уьй иелерининъ би-риси: уьйи-азбары коьримли, оззи «Газель» коьлиги мен Кизляр каласына юреди, байыр туькени де бар. Ян косагы Курманбийке Кумлы авылынан болады. Эки

авьлетлери сырт яктарда турады. Кенжепай увылы Асан совхозда коьклик айдавышы болып фермада коьп ислеген. Тек мине 15 йылдан бери ол курувшы-бригадири аьрекетин юритеди. Шешен, Дагестан Республикаларында, Ставропольеде оз исининъ устасы салмаган уьй де йок болар. Аьперим! Озининъ увылына да ол янъыларда бийик ярасык мекан салды. Ат туягын тай басар деп, оны ман бирге ислеп, онынъ усталыгына уьйренип юреди кедеси Альтаир де. Эки кызлары Рашия эм Рупия Сырт яктарда оз аьеллери мен яшайдылар. Органшы кедеси Курманали де ювукта яшайды. Уьш авьлетин ерлестирген, уныктары буьгуьнлерде куьезин арттырадылар. Абайдынъ эки кызлары Маймунат эм Маира оз аьеллерин курып, уныктарын карайдылар. Баьри балалары да анасыннан алыста болмай, авылда яшайдылар.

Тап юлдызлардынъ ортасындагы айдай Патимат-абай. Ол балаларын оз абырайы ман, ана юреги мен озине каратады.

Былыр коькек айынынъ ишинде Патимат-абайга 80 яс толды. Уьйкен емисли бавдай онынъ бактысы. Онынъ 14 уныгы эм 14 немерелери бар, Алла коьп коьрмесин.

Коьбиси Патимат-абайдан ийменедилер. Неге десе, ол туврашыл, суслы аьдем, ашык юрекли ясуьйкен.

Коьп болсын арамызда сондай ясуьйкенлер – яшав ярасык болар, коьнбил –бийик, юрек – куьезли.

Яшасын азбарда, болсын уьйде бир ясуьйкен – уьйдинъ коьрки, берекети. Сондай абырайлы, оьрметли хатынлар бизим арамызда бар экени мен оьктемсиймен.

Я. ДИЛЬМАНБЕТОВА.
Суьвретте: Патимат-абай оз келини мен.

ОЙЫН

Билимлери мен сынастылар

Бу йылдынъ 24-нши мартында бас каламыз Москвада Миллетлер уьйинде Брейнинг ойыны уйгынланып оьтти. Ойында аьр бир команда катнасувшылары оз билим булагы ман, акыллылыгы ман, шалыскырлыгы ман сынасып, заманларын маьнели озгардылар. Ярыста 5 аьдемен туьзилген 7 командасы оз билим куьшлери мен сынастылар. Ярысты Эльмира Кангали-

ева юритти. Билимли, окумыслы ойын катнасувшылары ногай халкынынъ тарихи, ортак акыллыгын тергев бойынша коьплеген соравларына тийисли явапларын бердилер. Тоьрелер сырасын Москва каласындагы Ногай Яслар союзынынъ белсенли катнасувшылары Рамиз Утебаев, Эдуард Шешенов, Расул Катаганов туьздилер.

Ярыстынъ кызувлы тама-

мы бойынша «4+1» командасы – 1-нши орынга, «Коьк боьри» командасы – 2-нши орынга, «Кайрат» командасы 3-нши орынга тийисли этилдилер. Ойыннынъ сонъында енъувшылерге эстеликли баргылары тапшырылды.

Брейнинг ойыны бек кызыклы, йогары коьнбилде оьтти.

Суьвретте: Брейнинг ойыны катнасувшылары.

МЕРЕКЕ

Мырадым, яшавым – театр

«Театр каравшылары пьесаларды тувул, олар артистлердинь пьесаларды ийги ойнавын карамага театрға барадылар, пьесалар болса окумага да болады» деген Александр Николаевич Островский. Акыйкатлай да, халк театрга артистлердинь зейинлигине, сахнада тап яшавдай этип озин сезгенлерине сукланьп барадылар. Бизим Патшалык Ногай драмалык театрында сосын дай бизди куьезлендирген, сукландырган, сулыбынынь алдында бас ийиткен артистлер бар. Солардын сырасында Салимет Темирбулатовна Ханмурзаевады белгилемеге болады.

Салимет Темирбулатовна театрда ойнар ушин яратылган десек, янғылыс болмас деп ойлайман. Ол, яслайын артист болмага мырат эткен. Яшав оны кайсы йоллар ман аькетсе де, ол озининь йолын театрга караткан. Атасы аькие кызын бухгалтер болып ислегенин суьйген, сонь кызалак Махачкаладагы эрлер эм хатынлар кийимининь учебный производственный комбинатында окыйды. Онда окыятып, культпросвет училищеде коьп заманын йибереди. Таныслары мунда окумага коьшсень дейдилер, ама Салимет атасынынь айтканыннан таймага йигери етпейди. Окувын тамамлап, Терекли-Мектеб авылында кийим тигип ислейди. Кесек заманнан сонь «Суьймегенге суьйкенсень, эш те коймас тай демей» дегенге усап, яс кыз атасыннан разылык алып, маданият уйинде ислеп баслайды. Атасы артистлерге аьел курув кыйын деп кыйналып калады, ама артист болмага ога Кудайдынь озби де ярдамын эткенлей, аьел курганда да Салиметти кайнанасы колтыклайды. Келин йырласа, ойнаса, соьз этпенъиз, ол онынь оьтпеги деп озининь ясуйкен соьзин айтады. Салимет Темирбулатовна халк театрында, сонь автоклубтынь заведующийи болып ислейди. Сонь эри Солтанбий мен БАМ-га куллык этпеге кетедилер. 5 йылдан тувган ерине кайтадылар. Элимиздинь Сырт калаларынан кайтып, Салимет Ханмурзаева кассир, балалар бавында казаншы болып ислейди, ама озин шын-

тылайын наьсипли этип, 2001-нши йылдын май айында театрда ислеп баслаганда санайды. (Сол заманларда Дагестан маданият эм саниятлар колледжинде окыйды). Белгиленген йыл театр куллыкшылары Червленные Буруны авылында, район орталыгында мекан болмаган себептен, конак уйде турып ислейдилер. Мунда Салимет Ханмурзаева бас деп «Йигерли йигит Курманбай» пьесасында абрек болып ойнайды. Эки айдан сонь Терекли-Мектеб авылында Ногай драмалык театрынынь ашылувы «Куьштен куьев» пьесасынынь коьрсетуьви мен болады. Мунда Салимет Ханмурзаева эки йигиттинь анасы Уркиетти ойнайды. Мине 17 йылдан бери Салимет Ханмурзаева озининь суьйген исинде. Оны эм онынь эткен исин балалар да, яслар да, ясуйкенлер де яратадылар. Ол эртегилерде де ойнайды, балалардынь коьнъиллерин коьтерип, олардын байрамларын тап эртегиге усатканына да шайыт болганман. Ногай патшалык драмалык театрынынь етекшиси Байсолтан Джумакаев салган пьесаларында кайшанда Оразбике Кокоева эм баска ис йолдаслары ман бирге аьр бир каравшыды озининь сулыбынынь есирине алады. Онынь оьнерин суьювшилер районымыздынь, республикамыздынь, элимиздинь тысында да бар. Ногай патшалык театрынынь куллыкшылары Турция элинде де, Башкирияда да, Казахстанда да эм коьп баска ерлерде де конакта болганлар. Йиги иси уьшин Салимет Ханмурзаева район администрациясыннан, ДР Маданият министрствосыннан Сый грамоталар ман савгаланган. Мерекеши озининь етекшиси Байсолтан Атагишиевке олар ман ислегенине, ийги етекши болганына уйкен савбол айтады.

Буьгуьн Салимет Ханмурзаева озининь 65 йыллык мерекесин белгилейди. Биз ога берк ден савлык, суьйикли исинде уьстинликлер эм онынь зейинлигин суьювшилерининь саны куьннен-куьнге оьскенин йораймыз.

Н. КОЖАЕВА.

Суьвретте: С. Ханмурзаева.

КОНФЕРЕНЦИЯ

Тогерек як сораулары шешилер

Янғыларда Дагестан Республикасынынь Дослык уйинде «Дагестаннынь экологиялык маьселелери балалардынь коьзлери мен» деп аталып, окувшылардынь конференциясы озды.

Конференциядынь барысында 150-ден артык республикадынь 42 районларынан эм 10 калаларынан окувшылар катнастылар. Мунда окувшылардан баска болып, Дагестан Республикасынынь билимлендируьв, экология эм ава ресурслары бойынша министерстволары, «Дагестанский» ава заповеднигининь ваькиллери, Дагестан патшалык университетининь окытувшылары, туьрли грантлардынь енъуьвшилери ортакшылык этилер эм уйгынгланлар да солар эди.

Конференция аьрекети бес секциялар бойынша озгарылды эм 74 доклад пан бес билдируьв окылдылар. Сол докладлар республикамыздынь флора эм фауна, тоьгерек як, тешкеруьвли тергелетаган япсарлар темаларына багысланган эди.

Конференциядынь барысында каралган, коьтерилген бабри сораулар да бизим яшайтаган еримиз-

ге бек маьнели болады. Олар бизде уйкен маьселе болып, тешкеруьвли тергевлерди куьтедилер. Буьгуьнлерде конференцияда катнаскан яс илим тергевшилер аз куллыклар этпедилер. Олардынь аьр бирисининь куллыгы тезисли докладлар йыйынтыгында баспаланганлар.

Экологиялык маьселелерге багысланып озгарылган конференция окувшыларга бек пайдалы болады, соны ман олардынь тергев ислерге кызыксынуулары коьтериледи, озьлери де сол маьселелерге уйкен маьне берип карайдылар.

Баьри докладлардынь авторла-

рына сертификат эм савкат савгаладылар. Конференция озгарылган меканнынь тамларына да экологиялык темага багысланган баннерлер илинген эдилер. Аьр бир катнасувшы да блокнот, «Краевед Дагестана» журналын, конференция докладлары ман китап алдылар.

Конференция резолюция алынувы ман тамамланды.

ИСЛАМ МАГОМЕДОВ,
«Дагестанский научно-краеведческий центр» ДРОО председатели.

Суьвретте: конференция катнасувшылары.

ТОБГЕРЕК СТОЛ

Кокысларды калай кулланув акында

Аьлиги заманларда кайсы ерлерде де тасланатаган кокысларды калай аьлде кулланув сораулары сийрек кимди кызыксындырмайтаган болар. Дурысында да, тек уйкен калалар тувыл, эндигиси кишкей авыллардынь озьлери де уйшиликтен, производстводан шыгатаган кокысларды йьнов, соларды кайдай ды бир хайыры ман кайтарып асыллап, йок этуьв акында бас авыртпай болмайдылар. А кокыслар болса бизим тоьгерек ягымызда йылдан-йылга тоьбедей толыса береди, солар ызында бизим яшав аьллеримизге, савлыгымызга кавыфлык тувдырады. Бу маьселе эндигиси тек авыл, район тувыл, сав республика эм элимиз бойынша уйкен казага айланып барады.

Соны эске алып, быйыл 11-нши апрельде Москвада ПАРАДИГМА Орталыгы ман «Таза эл» деген ассоциация кокысларды калай кепте кулланув тармагында власть-

тинь федераллык органларынынь, Россия Федерациясынынь субъектлерининь власть органларынынь эм бизнестинь биргелесип аьрекет этуьвин онълав бойынша 7-нши ведомстволар ара тоьгерек столды озгараяк.

Бу тоьгерек столдынь катнасувшылары озьлерининь бас куллыгы бойынша РФ Курылыс эм турак уй-коммуналлык хозяйствосынынь, Табиат ресурслары эм экология, Промышленность эм савда министерстволарынынь яваплы ваькиллерине тийисли сорауларын бермеге; федераллык эм регионаллык тармак программаларында катнасувдынь шартларын билмеге; ис сулыплары ман боьлиспеге; озьлерине партнерлар, клиентлер таппага; ийги технологиялар эм кокысларды кулланув тармагындагы карарлар акында керекли информация алмага амал табаяклар.

Тогерек стол солай ок кокыс-

ларды кулланув тармагында (йьнов, коьликке тиеп аькетуьв, йок этуьв, кайтадан асыллап) ислейтаган компаниялардынь етекшилері эм бас специалистлери, кокысларды, сонынь эсабында каты коммуналлык кокысларды йорыкластыратаган федераллык, регионаллык эм муниципаллык власть органларынынь ваькиллері уьшин оьткериледи.

Сондай яваплы шарада катнасув коммуналлык кокысларын кулланувды йорыкластырув бойынша федераллык оьлшеміндеги эм Россия Федерациясынынь субъектлери оьлшемінде закон актларына киргистилетаган туьрленислер, кокысларды, сонынь санында каты коммуналлык кокысларды кулланувды йорыкластырувдынь территориаллык схемаларын эм программаларын туьзуьв бойынша «биринши коллардан» информацияды алмага багайт береек.

БИЛИМ ТАРМАГЫНДА

Экологияга эс каратар ниетте

Экологиялык ярыкландырув – ол балалардынь эм окувшылардынь аьлиги заманнынь экологиялык маьселелерине эсин каратар уьшин, оларда экологиялык маданиятты кеплендируьвде приоритетли барыслардынь бириси болады.

«Дагестанский научно-краеведческий центр» Дагестан регионаллык ямагат организациясы ДР Илми эм Билимлендируьв министерствосы ман, ДР Экология эм табиат ресурс-

лар министерствосы ман, ФГБУ «Дагестанский» патшалык табиат заповедниги мен биргелес 2018-нши йылда ДР школарында эм школага дейимги билимлендируьв учреждениелеринде аьдеттеги шаралар, дерислер, акциялар «Куслар куьни» (март-апрель айларында), «Экологиялык ойын-викторина», «Парклар маршы» (апрельде), «Тогерек яктын куьни» (майда) озгараяк.

Оннан озгелей, уьстимиздеги 2018-нши йылдын 12-нши

апрелинде Дагестан патшалык педагогикалык университетининь негизинде «Айырым сакланатаган ерлердинь заманга келисли маьселелери» деген регионлар ара илим-практикалык конференция оьткермеге планга алынган.

Дагестан илим-краевед орталыгынынь шаралары акында билдируьвлерди организациядынь дагестанкраевед.рф. сайтында таппага боласыз.

«Дагестанкраевед» ДРОО

КАВЫФСЫЗЛЫК

Тынышлыкты бирге саклайык

Ер юзинде келеекте бир де атылыслар болмаягына ынанама суьесинь. Оьзининь мырадына етер уьшин, террористлер коркытув ман, куьш пен пайдаланып келедилер. Тек савлайымыз да бирге косылып, биз сол яманлыкты тамырыннан тайдырмага болаякпыз.

Янъыларда Кадрия атындагы мектебте етекшидинь тербиялав иси бойынша орынбасары Зульфия Отарова ман савлай мектеб бойынша экстремизм эм терроризмге карсылык этуьвге багысланган шара уйгынланып оьтти. Шарада 8-11-нши классларынынь окувшылары ортакшылык эттилер. «Терроризм – ямагат уьшин XXI оьмирдинь кавыфлы кыйынлыгы» деген шарады 11-нши класс окувшылары Мадина Байманбетова, Расул Багавдинов юриттилер. Онда китап выставкасы да уйгынланган эди. Шара конференция кебинде оьтти, эм онда видео-роликлери, слайдлар коьрсетилдилер. Аьр бир класска Кизляр, Беслан, Буденновск, Санкт-Петербург эм баска калаларында оьткен терактлар акында аьзирленмеге борыш берилген эди. Шара катнасувшылары туьрли йылларда

эм туьрли ерлерде оьткен кайгылы оьзгерислер акында пайдалы макалалар йыйнадылар, болган терактлар акында билдируьвлер эттилер. Шара ер юзиндеги террористлик актлардынь тамамында кателенген, яшавларын курман эткен аьдемлердинь ярык эстелигине багысланган эди. Компьютерлик презентациясын аьзирледилер, ятлавлар окуп эситтирдилер. Йыйылганлар мектебинь йогары класс окувшылар советининь агзалары ман аьзирленген социаллык роликлерин де кардылар.

9 «а» класс окувшылары Элина Мансурова Т.Федоровадынь «Странник» деген ятлавын оқыды, Абдул Отаров, Азизбек Кельдасов, Диана Сагиндикова, Наргиз Мурадова, 11 «а» класс окувшысы Тенгиз Манкаев эм баскалар аьзирлеген докладлары бойынша шыгып соьйледилер. Оьзлерининь ойлары ман боьлистилери.

Шарага деп «Ногайский район» МО- да яслар ман ислев бойынша специалисти Али Арсланов, йогары класслар етекшилери шакырылган эдилер. Али Арсланов, мектеб китапханасынынь куллыкшысы М.Межитова, мек-

теб етекшисининь тербиялав иси бойынша орынбасары З. Отарова терроризмге карсы болув, дайым саклык кереги акында, эгер тоьгерек якка карап, эс берип келсек, биз кавыфлы оьзгерислерден сакланмага болаякпыз, деген маслагат- ойлары ман боьлисип кеттилер.

Шарадынь сонъында 8 «б» класс окувшылары мектеб китапха-

насынынь куллыкшысы М. Межитовадынь етекшилиги мен кайгырганлар ман бирге боьлисип, март айынынь таза, ашык куьнинде коьк куьмпезине кагыттан ясалган маьликлер мен шарларын йибердилер.

Г. РАМАЗАНОВА.

Суьврете: шарадынь сонъында окувшылардынь йогарга шарларды йиберуьв мезгили.

АВЫЗЛАМА ЖУРНАЛ ШАРАСЫ

Экология маьселелерине багысланып

Ава таза,
Тоьгерек як бай болсын,
Табиатты кирлев
туьптен йойылсын!
Балалар да
Тавда, шоьлде ойнасын,
Мыдах коьнъыл
Бирисинде болмасын!
Йьлгалардынь
Таза турсын сувлары –
Инсанлардынь
Емис берсин бавлары!

Мине сосы табиатка багысланган А.Култаевтинь сыдыраларын окуп, А.Джанибеков атындагы ана тилининь эм адабиятыннь окугтувшысы Зухра Мавлимбердиева «Табиатты саклайык» деп аталган экология багысланган Авызлама журнал шарасын ашты. Окугтувшы 5-нши класс балаларына районымызда экологиялык маьселелери: кумлак ер коьп болувы, сувдынь азаювы, кыр айванлар эм оьсимликлер йок болувы акында айтты, соравлар берди эм яваплар алды. Сонь «Аталыгым – Дагестан» студиясында аьзирленген орман, арша орманлык эм райо-

нымызда орманлык хозяйство куллыкшылары ман тереклер олтыртылув, тасланган коькыслар акында телеберуьви компьютер амалы ман окувшыларга коьрсетилди. Оннан сонь балалар йылдынь доьрт шагына багысланган, шаирлеримиздинь ярасык ятлавларын ятган айттылар, айтпа-

га: М.Кожаяевтинь «Куьз де келди», М.Хановтынь «Язлык шаклары», С.Капаевтинь «Кыс», А.Киреевтинь «Аьруьв язда авылда» эм баскалар. Тагы да окувшылар ава шартлары акында айтувларды, бурын заманда янъы йылды карсы алув, сабантой байрамын озгарувды, ямгырды шакырув аьдетин эсине алдылар. Солай ок бу шарада табиат нышанлары акында да айтылмай калмады. Сонь окувшылар уьйде табиатты саклав темасына язган сочинениелерин оқыдылар. Сочинениелерди тынълап, олардынь табиатка янлары авырыганы, онынь маьселелерине эс эткенлери сезилди.

Экологияга багысланган шара балалар уьшин бек пайдалы эм кызыклы болды. Зухра Умаровна оьз алдына салган борышларын: балаларды табиатты суьйип, саклап уьйретуьв, толгырды. Ол оьткир экологиялык маьселеди шешуьвде оьз уьлисин косты деменге болады.

Н. КОЖАЕВА.

Суьврете: дерис барысында.

ЯРЫС

Бек кызуьвлы оьтти

Янъыларда Ногай районынынь Терекли-Мектеб авылында ерлескен «Ногай Эл» балалар бавында «2018-нши йыл тербиялавшысы» деген ярыстынь район кезеги уйгынланып оьтти. Ярысты «Ногай Эл» балалар бавынынь хоры ашты. Ярыс Ногай районынынь Билимлендируьв управленисининь етекшиси К.Отегеновадынь, «Ногай Эл» балалар бавынынь етекшисининь куллыгын юритуьвшиси М.Султановадынь хошлав соьзи мен басланды. «Ногай Эл» балалар бавынынь балалары ярыс барысында оьз оьнерлерин йыйылганларга коьрсетип кеттилер.

Ярыста 5 тербиялавшылары, айтпага, «Ногай Эл» балалар бавынынь тербиялавшылары Гульнора Сангишиева, Зарлихан Джумагишиева, «Карлыгашлар» балалар бавыннан Сабина Межитова, «Юлдыз» балалар бавыннан Айбийке МаксUTOва, «Айсылув» балалар бавыннан Эльвира Манкаева оьз усталыклары ман сынастылар. Ярыс катнасувшылары йогары дережеде уьйретуьв дерислерин, тергевлерин, туьрли кызыклы ойынларын озгардылар. Дерис юритуьвде педагогикалык усталы-

гын, сайлаган кесписине алааллыгын, тербияланувшыларына суьйимин коьрсеттилер.

Тоьрелер ярыс катнасувшылардынь «Мен – педагог» деген эссе бойынша, педагогтынь уьйретуьв, тербиялав, ямагатлык аьрекети акында видео-ролиги, мастер-классы, экинши куьн балалар ман оьткерилген педагогикалык шара кезеклерининь тамамы бойынша енъуьвшилерди айырдылар.

Биринши орынга «Ногай Эл» балалар бавынынь тербиялавшысы Зарлихан Джумагишиева, 2-нши орынга «Айсылув» балалар бавынынь тербиялавшысы Эльвира Манкаева, 3-нши орынга Куьнбатар авылдынь «Карлыгашлар» балалар бавынынь тербиялавшысы Сабина Межитова тийисли болдылар. Енъуьвшилерге Сый грамоталары тапшырылдылар.

Енъуьвши Зарлихан Джумагишиева «Дагестаннынь 2018-нши йыл тербиялавшысы» деген республика бойынша ярыста Ногай районы атыннан ортакшылык этеек.

Г. НУРДИНОВА.

Суьврете: (солдан экинши) Зарлихан Джумагишиева оьз ис йолдаслары ман.

ЭС ЭТИНЪИЗ

Биринши бала тувса

2017-нши йылдынь 28-нши декабринде шыккан «Балалары бар аьеллерге ай сайынлык акша беруьв акында» № 418-ФЗ федераллык законы ман байланыслы болып, «Ногайский район» муниципаллык туьзилисиндеги Яшавшыларды социаллык яктан канагатлав управлениеси 2018-нши йылдынь январь айыннан алып тувган биринши балалары бар аьеллерге ай сайынлык акша тоьлевлер акында граждандарга билдиреди.

2018-нши йылдынь 1-нши январиннен сонь тувган биринши балага ай сайынлык акша алув уьшин Яшавшыларды социаллык яктан канагатлав управлениесине яде ерли МФЦ-га барасыз.

Биринши бала тувганы ман (сакламага алганы ман) себепли ай сайынлык акша бериледи, эгер сизинь аьелдинь аьр бирисининь агзасына келим ызгы 12 айдынь ишинде 14883 маьнеттен кем болса. Дагестан Республикасында ай сайынлык акша тоьлев 2018-нши йылда 9774 маьнет, акша бала 1,5 ясына еткенше дейим тоьленеди. Ай сайынлык акша беруьв бир йылга белгиленеди, бир йыл кеткеннен сонь гражданин акша тоьлевди бардырув акында тагы да аьризе язайды.

Эгер гражданин аьризеди бала тувганнан сонь 6 айдан язса, акша аьризе язылган куьннен алып тоьленип баслайды, олай дегенимиз, 6 айдынь 58644 маьнет акшасы алынмай калады.

Бу пособиеди онълав уьшин тоьмендеги документлер керек:

- атасынынь, анасынынь паспортлары;
- атасынынь, анасынынь снилслары;
- бала тувганы, уьйленгенлери акында шайытламалар;
- аьелдинь баьри де агзаларынынь ызгы 12 айдынь ишинде алган келимлери (кыйын ак, пенсия, социаллык тоьлевлер, стипендия эм баскалары.)

Кредитлик организацияда ашылган четтынь реквизитлери акында билдируьвлер.

Персоналлык билдируьвлерди кулланувга ыхтыяр беруьв акында аьелдинь баьри де агзаларынынь разылыгы.

З. АБЛЕЗОВА,
УСЗН специалист-эксперти.

ИШ ИСЛЕР БОЪЛИГИНДЕ

Кыянатлыклардынъ алдын шалув уьшин – баъри куьшимиз

2017-нши йылдынъ ишинде Ногай районы бойынша Россия МВД куллыкшылары правовойорыкты беркитер ниет пен, кыянатлыклардынъ алдын шалар уьшин аз куллыклар этпеген.

Ногай районы бойынша Россия МВД куллыкшылары озъ аьрекетлерин, Россия МВД эм Дагестан Республикасы бойынша МВД салатаган приоритетли борышларга таянып, бардырадылар. Бизим куллыкшылардынъ озъ ислерин яваплы бардырувы, туьрли шаралар уйгынлавы коьп кыянатлыклардынъ алдын шалмага озъ себеплигин этеди.

Оьткен йылдынъ ишинде баъриси 133 кыянатлык регистрацияланган, солардынъ 93,9 проценти ашыкланган эм 9 кыянатлык аьли де ашыкланган йок.

2017-нши йылда кыянатлыклар коьффициенти 10 мынь аьдемге 69,6 % болган.

Солай ок, сол оьткен йылдынъ 12 айы ишинде Ногай районы бойынша Россия МВД-сынынъ дежурныйлар боьлигине 718 билдируьвлер эм аьризелер туьскенлер. Соларга

коьре, 94 уголовлык ислер ашыкланганлар эм сол саннан 91 аьдемге уголовлык ис ашылып болмайтаганы акында явап берилген.

Ногай районы бойынша Россия ОМВД законга карсы кепте наркотикли алатларды, савыт-садакты сатув -алувга, терроризм, экстремизм мен куьрес юритувьге уьйкен маьне берип карайды.

2017-нши йылда наркотикли алатларды сатувалув ман байланыслы 7 кыянатлык ашыкланган, солардынъ 3-ви Ногай районына наркотикли алатларды аькелуьви мен байланыслы эди. Савыт-садак сатув ман байланыслы 12 кыянатлык регистрацияланган. Бир ерде савыт-садак кулланылып кыянатлык этилгени акында 73232-нши номерли уголовлык ис ашылганы акында белгили болган. Ишкишилик продукциясын сатув бойынша да эти-

спевликлер белгиленген.

ОМВД аьрекетининъ маьнели приоритетли йорыгы – терроризм эм экстремизм мен куьресуьв болады. Ногай районы бойынша Россия МВД-сы да ызгы заманларда бизим тоьгерегимиздеги аьллерге коьре, озъ аьрекетин туьзеди. Республикамызда правоохраналык органдардынъ куллыкшыларына олар (караклар) яктан шапкылык этилинеди.

Ногай районы бойынша Россия МВД куллыкшылары яслар арасында терроризмге карсы шараларды озгарадылар – мектеблерде хабарласувлар, тоьгерек столлар озгарадылар, баска динди тутатаганлар ман оьзлерин кайтип юритпеге кереги акында айтадылар. Ногай районы бойынша Россия МВД-сы ман федераллык излевге Ногай районынынъ 27 аьдеми берилген, солардынъ 14-ти халклар ара излевге де берилгенлер. Сол аьдемлер Сирия Республикасында ИГ сыраларында катнасыдылар, 27 аьдемнинъ 22 эр

ИС ЙОЛДАСЫМЫЗ АКЫНДА

Аты – газетамыздынъ тарихинде

Эс. Аьлемет зат сол эс деген, ол аьдемге кесек заманга болса да оьткен заманды, ислерди, бирге яшаган эм ислеген аьдемлердинъ келпетлерин кайтарып болады. Соьйтип кайтарады эс бизге эндигиси арамыздан ахырет дуьняга кеткен кардаш-ювыкларымызды, тенъдосларымызды, ис йолдасларымызды. Олар да биз, оларды билген эм таныган аьдемлер, оьзимиз не шаклы яшасак, сол шаклы бизи мен бирге яшайдылар. Биз тек бир затты айырып белгилемеге суьемиз: миллет газетамыздынъ редакциясында эм типографиясында ислеген аьдемлер оьзлери коьпте тайып кетселер де, атлары бизден сонъ да оьмирге яшап калады. Калады, неге десе газета – ол халкымыздынъ яшавы, онынъ тарихи, кайратлы иси, кайгысы эм куьези.

Сондай ис йолдасларымыздынъ бириси бизи мен бирге алдынгы «Шоьклик маягы», сонъында «Шоьл тавысы» район эм республика газетасында куллык эткен ис йолдасымыз Альфира Дормаз кызы Аджикова болады. Тек яньыларда да ол оьзининъ аьдетли куьлемсиреви эм сабыр кувнак тавысы ман оьзи таныган эм билген кайсы аьдемди де йлы йолыгатаган эди. Онынъ ийги хаьсиет белгилерининъ бириси сол эди, ол аьр кимди де эс берип тыньламага, оьзининъ де иштеги ойлары, кайгысы, суьйиниши мен боьлиспеге ымтылган кыскаяклы эди. Альфира Дормаз кызы яшавды бек суьетаган, сонынъ аьр бир кайгысына кайгырып, куванышына шатланып билетаган аьдем болган. Оькиншке, ога неше йыллар артта ябыскан аявсыз каты авырувдынъ эми табылмады...

А.Аджикова 1945-нши йылдынъ 3-нши февралинде Караногай районынынъ Орта-Тоьбе авылында туьган. Сонда мектебте 2 классты кутарып, ол Терекли-Мектеб авылына келип, мундагы интернатта туруп оькыган. Мектебтен сонъ 1962-68-нши йылларда Г.Цадаса аьтинститутынынъ география эм биология факультетин де оькып кутарган. Онынъ ис йолы Орта-Тоьбе авыл орта мектебинде география эм биология оькутувшысы куллыгыннан басланган. Сонъында ол Куьнбатар, Карасавыл орта мектеблеринде, Махачкаладагы облысполкомда, 11-нши номерли кала балалар бавында, «Ленин йолы» Карашай-Шеркеш область газетасынынъ штатта болмаган хабаршысы, коньысы Нефтекум районынынъ «Мирный» совхозында ис аьрекетин бардырган. Бизим шоьл газетамыздынъ редакциясына куллык этпеге 1985-нши йылда келген эм 15 йыл узагында, 2000-ншы йылда тийисли тыншаювына кеткенше, хабаршы болып ислеген.

А.Аджикова оьз балаларына суьйикли анасы болып, яшавдан замансыз кеткен эри – белгили ногай шаири, врач Солтанбек Аджигов пан бирге кызын эм эки увулын тербиялап оьстирген.

Альфира Дормаз кызы яньыларда бу ялган дуьнямыздан кешти. Бизим аьвелги ис йолдасларымыздынъ сырасы тагы биревге кемиди. А.Аджикованынъ ярк таза келпети, аьдемшилиги, таньлыгы, дослыкка алаллыгы эсимизде дайымга сакланар.

«Шоьл тавысы» республикалык газетасынынъ коллективи.

Йол-юрис кателери кемигени суьйинтеди

Госавтоинспекция куллыкшылары оьзлери канагатлайтаган ерлерде йол-юрис йорыклардынъ тутулувын тергеп турмага керек болады. Оьткен 2017-нши йылда Ногай районы бойынша йол-юрис кателери оьткен йылларга караганда заьлимдей кемиген.

2017-нши йылдынъ 12 айы ишинде 15 йол-юрис кателери болган, оннан алдынгы йылларда соннан 6 артык болган. Сол кателер бойынша 6 аьдем де оьлген, 20 аьдемге зарар да келтирилген.

Йол-юрис кателери коьбисинше кешки 19 сабаттен алып, туьнгы 3 сабатке дейим боладылар. Оьткен 2017-нши йылда болган кателердинъ 5-ви, дурысын айтканда 53% Терекли-Мектеб- Нариман авылларынынъ япсарларында болган, сол санда бала да оьлген.

Баъри болатан кателерди анализ эткеннен сонъ, сол кателер болган ерлер электроярык пан тийислисинше канагатланмаганы белгили болган. Сол йол-юрис кателери бойынша бир неше кере «Дагавтор» ГУДП етекшисине йолда бар етиспевликлер акында хат язылган.

Солай ок, йол-юрис кателери автокоьлик айдашылар тийислиден арттырып, оьз коьликлерин кувып айдавыннан да себепли болады. Аьлиги заманлар-

да Россия Федерациясынынъ КоАП 12.9. статьясына коьре, административли правобузувлар бойынша ислер ашыкланганлар эм сол йол-йорыклары бузылалаган шакларда автокоьликтинъ тезлигин коьрсеткен алатын тергевге йиберилген.

Йол-юрис йорыкларын тергев шакларда, 2017-нши йылдынъ 12 айы ишинде 43 автокоьлик айдашылар эсирик аьлде экени коьринген. Сол санда 4 аьдем кайтадан, эсирик аьлде автокоьлик айдап, ыланганлар, соларга Россия Федерациясынынъ УК 264-нши статьясына коьре, уголовлык ис ашылган. Эсирик аьлде автокоьлик айдашыларды ыслап, тийисли дембиге йолыктырар мырад пан, ОГИБДД куллыкшылары баска полиция куллыкшылары ман бирге рейд шаралар озгарадылар.

ГИБДД борышларын толтырув ишинде яваплы деп белгиленген куллыкшылар районымыздынъ орам-йол аьллерин кыс кутылган шакларда тергейдилер. Яньы окув йылы

алдында да тергевлер куьшли боладылар. Етиспевликлер акында тийисли ерлерге хатлар да, соларды тайдырмага деп заман берилип, языладылар. Эгер сол белгиленген заманга етиспевликлер тайдырылмаса, административли протоколлар салынадылар. 2017-нши йылда «Ногайский район» МО администрациясына авыл поселениесине йолды кардан, буздан тазалайтаган техника алмага кереги акында билдируьв этилген.

Йол-юрис йорыклардынъ тутулувларын тергейтаган служба куллыкшылары автокоьлик кателери болатан ерлерди тергеп турадылар. Мектеблерге балалар баратаган шакларда да автокоьлик юрислери не тергев салынады. Бизим районымызда йол-юрис йорыкларын бузган автокоьликлерди Ногай районы бойынша ОМВД каралдысына себеплерин билгенше аькетип саладылар.

Дагестан Республикасынынъ 145-нши номерли токтасына (12.05.2008-нши йылда кабыл этилинген) коьре, аьр бир ерде тийисли йорыкларды бузган автокоьликлер салынатаган ерлер болмага керек. Сол заманда, штраф та салынар эди эм муниципаллык

туьзилеслерининъ консолидированный бюджеги де оьсер эди.

2017-нши йылда ГИБДД куллыкшылары 1667 административли протоколлар салганлар, 1191150 маьнет акшадынъ штрафы салынган, 435700 маьнет акшадынъ штрафы йыйналган.

Ногай районы бойынша МВД боьлигининъ куллыкшылары ясы етпегенлер мен белсен хабарласувлар юритедилер, неге десе буьгуьнгы балалар, келектеги автокоьлик айдашылар. Кишкей класслардынъ балаларына да йол-юрис йорыкларын анълатувлар этедилер ДПС инспекторлары ата-аналар ман йыйынларда да катнасадылар. Оларга да балалары ман тийисли хабарласувлар озгармага маслагат этиледи. Балалар бавларында да йол-юрис йорыкларынынъ кавыфлы ерлерин ойнай келе уьйретедилер.

Билимлендируьв учреждениелеринде «Безопасное колесо», «Верны ЮИД-овкой стране», «Засветись» эм сондай баска, йол-юрис йорыкларын уьйрететаган шаралар озгарыладылар.

М.САИТОВ,
полиция етекииси
полиция подполковниги.

КЕСПИ БАЙРАМЫ

Тийислисинше озгардылар

Йыл сайын навруз айынынъ 25-нши куьнинде маданият куллыкшылары кеспи байрамларын белгиледилер.

Бу йыл да сол байрамды Ногай районынынъ маданият куллыкшылары тийислисинше озгармага шалыстылар.

Бу куьн район маданият уйинде авыл маданият уйлерининъ

куллыкшылары ман абзирленген концерт озгарылды. Йыйылган маданият куллыкшылары алдына шыгып, «Ногайский район» МО администрация етекшисининъ орынбасары Баймагомед Ярлыкапов, «Ногайский район» МО администрациясынынъ маданият боьлигининъ етекшиси Яхъя Кудайбердиев, «село Терекли-

Мектеб» СП МО аккимбасы Зейдулла Аджибайрамов кеспи байрамы ман кутладылар эм тийисли аьдемлерге, ис коллективлерге Сый грамоталар тапшырдылар.

Концертте «Карлыгаш», «Половчанки» биюв ансамбльлери катнастылар. Яс йыравларымыз Осман Бициев, Алина Лукманова, талаплы артистлеримиз Алибий Романов, Кельдали Абдулакимов, Татлихан Рамазанова, Бегали Куруптурсунов эм сондай баскалар озь оьнерлерин концертте коьрсеттилер.

Солай ок, аьр бир авыл маданият уйи оьз алдына «Маданият фронтынынъ ветеранлары» деп аталган коьрнекли рефератын да абзирлеген эди.

Кеспи байрамын маданият куллыкшылары бу йыл да оьз етимслери мен йолыктылар.

Н. ХАЛИЛОВА.

Суьвретте: маданият куллыкшылары.

КОНКУРС

«Уллы Енъуьвдинъ баьтирлери-2018»

Уллы Аталык согысы йылларында совет аьскершилерининъ эм Элимиздинъ япсарларын коршалавда россия аьскерлерининъ баьтирлигининъ эстелигин саклав эм оьмирлетуьв, оьсип келаяткан несилде патриотлык эм баьтирлер уьшин оьктемлик сезимлерин тербиялав ниетте, «Уллы Енъуьвдинъ

баьтирлери» деп аталган энъ де ийги адабият хабар, очерк, ятлав, суьврет эм согыс-патриотлык, эпикалык йырга Савлайроссиялык адабият конкурсы уйгынланады. Конкурс уйгынлавшылары: Российский согыс-тарих ямагат, РФ Коршалав министерствосы, РФ Илми эм билимлендируьв министерство-

сы, РФ Маданият министерствосы, Россия патшалык китапхана, «Не секретно» Баспа уйи. Конкурс 5 кезекте оьтеек. Ислер 1-нши кезек бойынша 2018-нши йылдынъ 8-нши майына дейим алынаяк. Конкурс бойынша билдируьвди <http://героивеликопобеды.рф> сайтында таппага боласыз.

ДИН БАЙРАМЫ

Шатлыклы аьлде оьтти

Бу юма саьли куьн Дербент каладынъ «Келе-нумаз» деп аталган синагогасында иудейлердинъ Песах байрамына багысланган шатлыклы шаралар болып оздылар.

Песах яде Пасха – ол ювытлар тарихининъ энъ маьнели озгерислерининъ бириси – 3300 йыллар артта (ювытлар календари мен 2443-нши йылда) Египеттеги есирден шыгып кетуьви мен байланыслы энъ де бурынгы дин байрамы. Сонынъ сырагысында ол ювытлар оьз алдына халк болып айырылувын белгилейтаган байрам болады. Бу байрам ети куьн ишинде ювытлар календари мен нисан деген

язлык айынынъ 15-нен 21-не дейим байрамшыланады. Песах байрамында Иерусалимге курманлыктар этуьв уьшин барадылар.

Песах байрамынынъ программасына коьре сол куьн «ДР ювытлар ямагатларынынъ иудей аьдетлери» деп аталган суьвретлер выставкасы уйгынланып озгарылган. Байрам шарасынынъ ашылувында официаллы аьдемлер шыгып соьйлегенлер. Солай ок Дербент

кала ювытлар театрынынъ, «Наьсипли балалык» МБУДО, Махачкала эм Дербент калалардынъ балалар оьнершилик коллективлерининъ концерти болып оьткен.

Байрам шараларында Дагестан Республикасынынъ Оькиметининъ, республика власть органдарынынъ, дин биригуьвлерининъ, ямагат организацияларынынъ ваккиллери, мектеблер окувшылары эм йогары окув ошакларынынъ студентлери, Дагестаннынъ иудей ямагатынынъ агзалары катнастылар.

Сведения о численности муниципальных служащих администрации МО СП «сельсовет Ортатюбинский» Ногайского района РД с указанием фактических затрат на их содержание за I квартал 2018 г.

№ п/п	наименование должностей	к-во шт.ед.	денеж. вознагражд.	ежемесяч. ден. вознагражд.	должност. оклад	оклад за кл. чин	ежемесячные дополнительные выплаты				районный коэффициент	итого за 1 месяц	итого за -I квартал
							за выслугу лет	за особ. вьщ. засл.	премия за вып. особ. засл.	ежемесяч. надб. поощр.			
1.	Глава администрации-Отегенов З.М.	1	11045	11045							4418	26508	26508
2.	секретарь главы МО – Абубекерова С.Е.	1			2557	1047		3835		9205	3329	19973	19973
		2	11045	11045	2557	1047		3835		9205	7747	46481	46481

Глава администрации МО СП «сельсовет Ортатюбинский» **З.М.Отегенов.**

«ШОЪЛ ТАВЫСЫ»
(ГОЛОС СТЕПИ)

+6

ТОКТАСТЫРУВШЫ:
Дагестан Республикасынынъ Баспа эм информация министрствосы.

Бас редактор
КОЖАЕВА Э.Ю.

Дагестан Республикасы бойынша Байланыс информациялык технологиялар эм коьлем коммуникациялар тармагында тергев салув бойынша Федераллык служба управленесинде регистрацияланган.

Регистрациялык номери ПИИ №ТУ 05-00359 (12 декабрь 2016 й.)

Колязбаларга рецензия берилмейди. Олар кери ызына кайтарылмайдылар. Авторлар ой токтаслары редакциядыкы ман келиспеске боладылар. Авторлар язылмалары уьшин яваплылар. ДР-нынъ Баспа эм коьлемлик коммуникациялар бойынша комитети.

Баспалавга кол басылуьв заманы – 17 саьатте. Баспалавга кол басылган – 16 саьатте.

ВРАЧ АНЪЛАТАДЫ

Туберкулез кавыфлы

Туберкулез аьдемге ава ман югады. Солай ок ол авырув баска аьллерде де юкпага болады. Балаларга ол, коьбинше, ава ман, атааналардан, тетейлерден, атайлардан югады.

Туберкулез дуныяда энъ де кенъ йыйылган авырувлардынъ бириси. Савдунья савлык саклав организациядынъ билдируьвлерине коьре, дуныя яшавшыларынынъ уьшген бир пайы туберкулездынъ микобактериялары ман яшайды. Йыл сайын туберкулез бан 9 млн. аьдем авырийды, солардынъ 1,5-2 млн. оьледди.

Туберкулезга яйылмага уй-аьелдеги катнаслар, куллыктагы катнаслар, билмей кетип айван ман катнас, оьпке, буьйрек, сахарный диабет авырувлар себеп боладылар. Солай ок туберкулез югуга авырийтаган айваннынъ суьтин ишуьв де себепли.

Туберкулез микроблары шарк-ка юкканда, аьдемнинъ шаркы олар ман куьрес юритеди. Ама аьдемдени осалланса, туберкулез микроблары куьш аладылар.

Бас деп туберкулез балаларда билинмей оьтеди. Сонъ аьдем тез арып баслайды, эмленилмей токтавсыз йоьткиреди, ас ашавы осалланады, осал уйклайды, туьнде терлейди, эт кызувы 37, 5- 37, 7 градуска дейим коьтериледи.

Туберкулез билинген сонъ узак заман эмлевди талаплайды, неге десе ол бек кавыфлы мараз. Ама тийисли кебинде эмлев озгарылса, ол авырув енъиледи.

Балады туберкулез авырувдан аман саклав уьшин ога бала туватган уйде ок тувганнан сонъ уьшини куьн дегенде туберкулезга карсы вакцина урадылар. Вакцина балады туберкулездан аман саклайды. Солай ок балады туберкулездынъ ашык кеби мен авырийтаган аьдем мен катнастан эрек тургызуьв керек.

С. ШУРАЕВА,
райфтизиатр.

РАЗЫЛЫК

«Шоьл тавысы» газета куллыкшыларынынъ иси

Аявлы «Шоьл тавысы» республикалык газетасынынъ редакциясында ислеитаган куллыкшылар!

М. ДИНИБЕКОВА.

Билдируьв

2010-ншы йылда Батыр-Мурза авыл школасы ман Айзанат Толемисовна Бокеевадынъ атына берилген ОВ 0000516 номерли аттестат куьшиннен тайган деп эсапламак.

Школада бирге окыган йолдаслары – Зекерья, Арсланбий, Шора, Актувган, Менълибай, Юсуп, Курпыш эм Тансык, Тойбике, Заре, Сапиев, Наьсипхан, Оьлмес Бекманбет Мамуров дуныядан тайганына каты кайгырадылар, онынъ аьелине эм кардаш-туьвганларына бассавлык йорайдылар.	
А-Х.Джанибеков атындагы орта мектебининъ ис коллективи Беризат Кошманбетовна Кулушовага суьйикли анасы топырак болганы ман байланыста каты кайгырувын билдиреди, ога эм кардаш-туьвганларына бассавлык йорайды.	А-Х.Джанибеков атындагы орта мектебининъ ис коллективи Сабина Юнусовна Атогеевага, Эльмира Абдулкадыровна эм Эльмира Алевовна Аметоваларга суьйикли тетеси эм кайнаналары дуныядан тайганы ман байланыслы болып, каты кайгырувын билдиреди, оларга эм кардаш-туьвганларына бассавлык йорайды.

Адрес редакции и издателя:
368850, Республика Дагестан, Ногайский район, с.Терекли-Мектеб, ул.К.Маркса, 49
Газета «Голос степи».
Электронный адрес: sholtavisi@mail.ru

Официальный сайт газеты (www.golos-stepi.ru)

Телефоны:
Общий отдел – 21-4-71
Индекс – 51365

Газета выходит 52 раза в году.
Тираж – 3000 экз.
Цена – 5 рублей.
Реклама и объявления публикуются по договорным ценам.

Газета отпечатана в типографии ГАУ РД «ИД «Дагестан» по адресу:
367018, ДР, г.Махачкала, Проспект Петра 1, 61.